

Mirna Hocenski-Dreiseidl, prof.

Viši predavač za njemački jezik na Ekonomskom fakultetu u Osijeku

UDK 81-115:811.112.2

Stručni rad

Borislav Marušić, prof.

Predavač za njemački jezik na Veleučilištu „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru

KOMUNIKACIJSKE KOLOKACIJE LEKSEMA GELD U OPĆEM I POSLOVNOM NJEMAČKOM JEZIKU

SAŽETAK

Cilj je autora ovoga rada obraditi i usporediti leksem Geld i njegove kolokacije na gramatičkoj i semantičkoj razini i u općem i u poslovnom njemačkom jeziku, s posebnim naglaskom na važnost komunikacijske funkcije koju ovaj leksem i njegove kolokacije imaju u jeziku bankarstva. Rad posjeduje i svoju praktičnu stranu. Njegova primjenjivost u nastavi pridonosi usavršavanju komunikacijske kompetencije studenata ekonomije.

KLJUČNE RIJEČI

komunikacija, komunikacijske kolokacije, leksem Geld, opći njemački jezik, poslovni njemački jezik, bankarstvo, nastava poslovnoga njemačkog jezika

1. Uvod

Filozof Aristotel pokušavao je objasniti fenomen jezika i riječi uspoređujući riječi s kovanicama ili novcem kojim se može intelektualno djelovati, ali i trgovati. Aristotel ovdje govori osobito o ekonomiji jezika, tj. da se s ograničenim brojem riječi može opisati neograničeni broj stvari, posebice sadržaja (Gardt, 1995). Ta slika povezanosti i podudarnosti riječi i novca ne odnosi se samo na ekonomiju jezika već i na osobine novca koje se pripisuju riječima. Kovanice su, kao i riječi, elementi trgovanja i komunikacije. One su općepriznate cjeline, koje su u općoj uporabi te dobivaju svoju vrijednost upravo činjenicom da ih ljudi prema određenim pravilima mogu razmjenjivati (Gardt, 1995, 158).

Polazeći od činjenice da je primarna funkcija jezika komunikacija te da za uspješnu verbalnu komunikaciju, kako u privatnom, tako i u poslovnom okruženju, nije dostatno poznavanje i uporaba pojedinačnih, izoliranih leksema, već je prije svega neizostavna uporaba kolokacija, odlučili smo se na analizu komunikacijskih kolokacija leksema «Geld» koje su dio svakodnevne privatne komunikacije (common collocations), ali dolaze do punog izražaja upravo u poslovnoj komunikaciji, u ovom slučaju u njemačkom jeziku gospodarstvene struke (technical collocations). Neizostavno nam se nametala činjenica da je preduvjet razvoja jezične kompetencije na stranom jeziku unutar jedne struke upravo učenje i aktivna uporaba kolokacija, tj. stjecanje kolokacijske kompetencije koja pomaže obogaćivanju „mentalnog leksikona“ svakog pojedinca „unutar kojeg kolokacije predstavljaju najjaču snagu u kreiranju razumijevanja pojedinog teksta“ (Valentić, 2005, 776), ali i kreiranju pravilne i uspješne interpersonalne komunikacije na stranom jeziku.

Prema Velikom rječniku hrvatskog jezika (Anić 2003, 591) kolokacija je «obvezatna ili uobičajena veza riječi koja nije određena gramatikom». Klaić (1978, 707) u svom Rječniku stranih riječi definira kolokaciju kao «odnos nekog pojma prema njegovoj okolini...». U Longman Dictionary of Contemporary English (2000, 254) kolokacija je «the way in which some words are often used, or a particular combination of words used in this way», dok se u Deutsches

Worterbuch (Wahrig, 1989/91) može naći objašnjenje: “bedeutungsmässige Verträglichkeit von Wortverbindung. U svim se definicijama ističe sintagma, ali i semantička povezanost kombiniranih riječi te njihova uobičajena uporaba.

Za leksem «Geld» kao središnji element kolokacije odlučili smo se iz dva razloga. «Geld» bismo mogli okarakterizirati kao «intrigantni prapojam» gospodarske struke, čije podrijetlo seže u daleku prapovijest ljudskog razvoja. Tijekom stoljeća razvojem pojedinih gospodarstvenih disciplina, kao npr. financija i bankarstva, razvijali su se specifični jezični registri prepuni kolokacija. Drugi je razlog to što je leksem Geld imenica koja prema određenom logičkom slijedu uz sebe veže različite druge lekseme, stvara kolokacije koje daju odgovore na pitanja: O čemu govorimo? O kakvu novcu govorimo? Što se s novcem događa?

1.1. Leksem Geld: O čemu govorimo?

Prema Dudenu (2001) leksem Geld u njemačkom jeziku vuče korijen iz starovisokonjemačke (althochdeutsch) riječi gelt, a imao je značenje današnjih njemačkih riječi Zahlung, Lohn, Vergütung / plaćanje, plaća. Uporaba je te riječi bila prvenstveno vezana uz područje religije i prava te označavala kultno ili pravno davanje. Značenje Zahlungsmittel / sredstvo plaćanja dobiva ova riječ tek u 14. st. Zanimljivo je da je tijekom razvoja njemačkog jezika došlo do pojave velikog broja bliskoznačnica leksema Geld, koje su nastale pod utjecajem drugih jezika i čije je izvorno značenje označavalo biljke, životinje ili pojave iz prirode te predmete iz njihove svakodnevice koji su po obliku, veličini ili nekoj osobini asocijali na određeno sredstvo plaćanja. Primjeri koji slijede bliskoznačnice su i njihovi su prijevodi utemeljeni na asocijacijama koje ovi pojmovi pobuđuju, kao i na osnovnom značenju određenog pojma: Asche – pepeo, Blech / blechen – lim / pleh / (debelo) platiti, Blüten – cvijeće, Emmchen (Pl.) – markice, Finanzen – novčana sredstva, Flocken – pahulje, Flöhe – buhe, Gips – gips, Gold – zlato, Heu – sijeno, Kies – šljunak, Knöpfe – gumbi, Knast – kvrga (u drvetu), Kohle (haben) – ugljen, Koks – koks, Kröten – žaba

krastača / lova, Kreuzer (Pl.) – novčići / sitan novac, Lachs – losos, Mammon – novac / bogatstvo, (dicke) Marie – lova, kinta, Mäuse – miševi / novac, Münze / Moneten – kovanica / novčić / lova / kinta / pare, Mücken – komarci / lova / kinta, Nervus rerum – pokretačka snaga, Pekunien, pekuniär – novčani / finansijski, Penunzen / Pinke – lova / pin-ka / kinta, Pfennig – pfenig / sitniš, Piepen – novac (od Piepmatz na pismu kovanice), Pulver – prah, Puste – dah, Schotter – tucanik / šljunak, Taler (Pl.) – taliri / srebrnjaci, Währung – valuta, Zaster – lova / kinta, Zimt – cimet, Zunder – bukova guba, Zwirn – konac. Pojmovi Finanzen, Gold, Münze, Mone-ten, Pfennige, Taler, Währung ne izazivaju nikakve dvojbe pri razumijevanju, za razliku od većine poj-mova koji imaju zanimljivu etimologiju nastanka i upotrebe, kako nekad, tako i danas, u neslužbenome svakodnevnom govoru i žargonu. Navest ćemo neke od najzanimljivijih primjera (Seidl, 2006):

2. Komunikacijske kolokacije

Polazeći od činjenice da je primarna funkcija jezika komunikacijska te da je usmena i pismena ko-munikacija nezamisliva bez poznavanja kolokacija, odlučili smo se za naziv komunikacijske kolokacije. Prikupljene smo kolokacije podijelili u dvije skupi-ne: atributivne i predikativne kolokacije te pokušali odrediti pripadnost općem ili poslovnom njemač-ko-m jeziku.

2.1. Atributivne kolokacije: O kakvu novcu govo-rimo?

U ovoj se skupini nalazi ograničen broj kolokaci-ja (29) leksema Geld, koje u imenskoj frazi uz leksem Geld sadrže i pridjeve kao atribute imenici. Skupina je podijeljena na tri podskupine, i to: imenske fraze strukture pridjev + imenica, parti-cip prezenta + imenica i particip perfekta + imenica.

Tablica 1. Bliskozačnice leksema Geld

pojam	podrijetlo	asocijacija / značenje
Asche – blank, rote, weisse	fran. acheter = kupovati	pepeo / srebrni, bakreni, niklovan novac
Emmchen	igra riječi sa slovom M = kratica za Mark	markice
Flocken	proizvodnja papira i vrijednosnih papira, dronjci	pahulje-svjetlucanje kovanica poput pahulja snijega
Gips	kratica od „Gibt es!“	Gips / „Ima li se (novaca)!?“
Kröten	Groschen > Groten > Gröten > Kröten	žabe krastače
(dicke) Marie	romski jezik > maro = kruh	punašna osoba / usporedba kruha i novca
Mäuse	sivosrebrna boja kovanica	miševi
Mücken	sitni novac	komarci
Penunzen, Pinke	poljski jezik > pieniadze = novac; zveckanje novca – pinke	zvuk
Zimt	hebrejski jezik > simon = znak; žargon > zlato, novac	cimet

Imenske fraze koje su obilježene znakom * imaju za imensku osnovu leksem Geld, u množini: Gelder. Takav oblik leksema dolazi samo u dvije označene kolokacije, koje su obilježje i općeg i poslovnog njemačkog jezika.

2.1.1. Pridjev + imenica

OPĆI NJEMAČKI JEZIK

bares Geld – gotovina
falsches Geld – krivotvoren novac
frisches Geld – svjež novac
gesetzliches Geld – zakoniti novac
großes Geld – novčanice
heißes Geld – spekulativni novac, prljav novac
kleines Geld – kovanice
leichtes Geld – lako zarađen novac
öffentliche/ staatliche Gelder – državni novac*
privates Geld – privatni novac
schmutziges Geld – prljav novac
schönes Geld – visoka plaća, dobra zarada

POSLOVNI NJEMAČKI JEZIK

billiges Geld – jeftin novac
elektronisches Geld – elektronski novac
flüssiges Geld – likvidni novac
öffentliche/ staatliche Gelder – državni novac*
originäres Geld – primarni novac
stoffwertloses Geld – bezvrijedan novac
tägliches Geld – kredit na tržištu novca bez određene ročnosti s dospijecom na dan raskida ugovora
überschüssiges Geld – suvišan novac
überwertiges Geld – precijenjeni novac
unterwertiges Geld – podcijenjeni novac
vollwertiges Geld – novac kao sredstvo plaćanja

2.1.2. Particip prezenta + imenica

POSLOVNI NJEMAČKI JEZIK

umlaufendes Geld – novac u optjecaju

2.1.3. Particip perfekta + imenica

OPĆI NJEMAČKI JEZIK

hinausgeworfenes Geld – bačen novac
nachgeahmtes Geld – krivotvoreni novac

POSLOVNI NJEMAČKI JEZIK

angelegtes Geld – uloženi novac
gemünztes Geld – kovani novac
verrufenes Geld – novac povučen iz optjecaja

2.2. Predikativne kolokacije: Što se s novcem događa?

Ovoj skupini pripada najveći dio našega korpusa, odnosno 69 kolokacija. Osim podjele na kolokacije iz općeg i poslovnog njemačkog jezika, predikativne su kolokacije klasificirane i sintaktički, i to: imenica kao objekt u akuzativu + glagol, imenica/zamjenica kao objekt u dativu + imenica kao objekt u akuzativu + glagol, imenica/zamjenica kao objekt u dativu ili akuzativu + prijedlog + imenica kao prijedložni objekt + glagol, imenica kao prijedložni objekt + (pridjev) + glagol, imenica + (imenica/zamjenica (kao prijedložni objekt)) + glagol. Predikativne kolokacije obilježene znakom * dolaze s imenskim dijelom predikatne fraze u množini Gelder te čine nezatni dio korpusa.

2.2.1. Imenica (Geld - objekt u akuzativu) + glagol

OPĆI NJEMAČKI JEZIK

Geld anhäufen – nagomilati novac
Geld ausgeben – izdavati, trošiti novac
Geld beschaffen – pribaviti novac
Geld einnehmen – ubirati novac
Geld einstreichen – nepošteno se domoći novca
Geld eintreiben – utjerivati novac
Geld erpressen – iznuđivati novac
Geld fälschen – krivotvoriti novac
Geld lockermachen (ugs.) – platiti veliku svotu novca
Geld lohnen – isplatiti novac
Geld machen – zarađivati novac
Geld raffen – grabiti novac
Geld scheffeln – zgrtati novac
Geld sparen – štedjeti novac
Geld verbrennen (ugs.) – spiskati novac
Geld verdienen – zaraditi novac
Geld verlieren – izgubiti novac
Geld verrauchen – potrošiti novac na pušenje
Geld verschwenden – rasipati novac
Geld verspielen – prokockati novac
Geld waschen – prati novac
Geld wechseln – mijenjati novac
Geld zurücklegen – uštedjeti novac
Geld zählen – brojati novac

POSLOVNI NJEMAČKI JEZIK

Geld (ein)kassieren – ubirati novac
Geld abkassieren – naplatiti
Geld abschöpfen – iscrpljivati novac iz gospodarstva (npr. kroz visoke poreze)
Geld abziehen – odbiti novac (npr. od plaće)
Geld anlegen – uložiti novac
Geld aufnehmen – posuditi novac
Geld investieren – investirati novac
Geld kündigen – povući novac iz optjecaja
Geld stilllegen – povući novac iz optjecaja (privremeno)
Geld überweisen – doznačiti novac
Geld umtauschen – razmijeniti novac
Geld unterschlagen – pronevjeriti novac
Geld verbuchen – proknjižiti novac
Geld verlangen – potraživati novac
Geld veruntreuen – pronevjeriti novac
Geld zurückerstatten – vratiti novac
Geld zurückzahlen – vratiti novac
Gelder einfrieren – zamrznuti sredstva*

2.2.2. Imenica/zamjenica kao objekt u dativu + imenica kao objekt u akuzativu + glagol

OPĆI NJEMAČKI JEZIK

j-m Geld abknöpfen – oduzeti, iznuditi nekome novac
j-m Geld abnötigen – iznuditi nekome novac
j-m Geld auslegen – posuditi nekome novac
j-m Geld borgen – posuditi nekome novac
j-m Geld leihen – posuditi nekome novac
j-m Geld pumpen – dotirati koga
j-m Geld schulden – nekome dugovati novac
j-m Geld zustecken – nekome potajno dati novac

POSLOVNI NJEMAČKI JEZIK

j-m Geld vorschießen – predujmiti kome novac

2.2.3. Imenica/zamjenica kao objekt u dativu ili akuzativu + prijedlog + imenica kao prijedložni objekt + glagol

OPĆI NJEMAČKI JEZIK

j-m mit Geld aushelfen – pomoći koga novcem
j-n um sein Geld bringen (ugs.) – nasamariti koga
j-n mit Geld locken – mamiti koga novcem
j-n um Geld bitten – moliti koga za novac
j-n um Geld pressen – stiskati koga za novac, tražiti novac

2.2.4. Imenica kao prijedložni objekt + (pridjev) + glagol

OPĆI NJEMAČKI JEZIK

mit dem Geld durchbrennen (ugs.) – pobjeći s novcem
mit Geld gut umgehen können – znati dobro baratati novcem
vom Geld leben/ von seinem Geld leben – živjeti od svog rada

2.2.5. Imenica + (imenica/zamjenica (kao prijedložni objekt)) + glagol

OPĆI NJEMAČKI JEZIK

Geld für etw. verjubeln/ verprassen/ verpulvern/ verschleudern – spiskati, profučkati novac
Geld von j-m pumpen – crpsti novac od koga
Geld zur Bank tragen – nositi novac u banku

POSLOVNI NJEMAČKI JEZIK

Geld (auf dem Konto) haben – imati novca (na računu)
Geld (bei der Bank) einzahlen – uplatiti novac (u banci)
Geld (durch die Post) anweisen – doznačiti novac (poštom)
Geld (einem Konto) gutschreiben – pripisati novac (računu)
Geld (von einem Konto) einziehen – povući novac (s računa)
Geld auf der Bank haben – imati novca u banci
Geld vom Konto abheben – podići novac s računa

3. Zaključak

Cjelokupni proces sporazumijevanja među ljudima ili naše međusobne komunikacije bazira se na uporabi kolokacija, a učinkovitost poslovne komunikacije ovisit će prije svega o pravilnoj upotrebi kolokacija. Stoga se kao polazište ovoga rada nametnulo istaživanje komunikacijskih kolokacija, jednoga, kako u svakodnevnom jeziku, tako i u poslovnom jeziku bankarstva, prilično produktivnog leksema Geld.

Uz leksem Geld vezuje se velik broj bliskoznačnica, koje po etimologiji nisu samo njemačkoga podrijetla nego su u njemački jezik ušle iz jezika susjednih naroda i njihovih dijalekata. Leksem Geld tvori ograničeni broj atributivnih kolokacija (u našem ih je korpusu bilo 29), s time da veći broj atributivnih kolokacija otpada na kolokacije poslovnoga njemačkog jezika. Korpus je predikativnih kolokacija s leksemom Geld znatno veći (69 primjera), a prema sintaktičkoj strukturi kolokacija najzastupljeniji je tip glagol + Geld (Akk. obj.). Komunikacijske se kolokacije u općem i poslovnom jeziku isprepliću, tako da je čest slučaj da se kolokacije rabe i u općem i u poslovnom jeziku, no pri analizi i klasifikaciji smo ih razdvojili, što ne znači da kolokacija nužno pripada samo skupini u kojoj se nalazi te da ne može biti shvaćena na drugačiji način. Ipak, analizom ukupnoga korpusa dolazimo do zaključka da leksem Geld u konačnici tvori više kolokacija vezanih za opći njemački jezik (57) od onih vezanih za poslovni njemački jezik (41). To je i razumljivo jer je leksem u današnjoj uporabi neizostavni dio privatne svakodnevnice, što ne umanjuje njegovu važnost i učestalost u jeziku gospodarstvene struke.

Razvijanje kolokacijske kompetencije studenata trebalo bi biti primarni cilj poučavanja jezika struke, a može se postići samo stalnim poticanjem studenata na potrebu učenja stranog jezika struke putem kolokacija u određenom stručnom kontekstu.

Kako učinkovitost poslovne komunikacije za koju pripremamo naše studente uvelike ovisi o pravilnoj uporabi kolokacija, ovaj rad ima i svoju praktičnu stranu jer će studenti služeći se njime obogatiti svoj mentalni leksikon, a samim time i usavršavati svoje jezične vještine.

IZVORI

1. Brandić, D. (1996). *Njemačko-hrvatski gospodarski i pravni rječnik*. Zagreb: Informator
2. Hansen-Kokoruš, R. (2005). *Njemačko-hrvatski univerzalni rječnik*. Zagreb: Nakladni zavod Globus: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
3. Rodek, S. (2004). *Njemačko-hrvatski poslovni rječnik*. Zagreb: Masmmedia
4. Uroić, M. i A. Hurm (2004). *Njemačko-hrvatski rječnik s gramatičkim podacima i frazeologijom*. Zagreb: Školska Knjiga

LITERATURA

1. Anić, V. (2003). *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber
2. Duden 7 (2001). *Das Herkunftswörterbuch*. Mannheim: Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus AG
3. Gardt, A. (1995). *Die zwei Funktionen der Sprache: kommunikativ und sprecherzentriert*.
4. *Zeitschrift für germanistische Linguistik* 23. 153-157.
5. Klaić, B. (1978). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske
6. Langenscheidt (1993). *Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache*. Berlin und München: Langenscheidt KG
7. Lončarević, B., S. Švaljek i Ž. Faber. (2000). *Njemačko – hrvatski ekonomski rječnik*. Zagreb: Faber & Zgombić Plus
8. Longman (2000). *Longman Dictionary of Contemporary English*. Harlow: Pearson Education Limited
9. Seidel, W. (2006). *Woher kommt das schwarze Schaf (Was hinter unseren Wörtern steckt)*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH & Co. KG
10. Valentić, J. (2005). *Kolokacije i učenje jezika*. U: Granić, J (ur.). *Semantika prirodnog jezika i metajezika semantike*. Zagreb-Split: HDPL, 775-780.
11. Wahrig, G. (1986/91). *Deutsches Wörterbuch*. Gütersloh/ München: Bertelsmann Lexikon, Verlag GmbH

Mirna Hocenski-Dreiseidl, B.A.

Faculty of Economics in Osijek

Borislav Marušić, B.A.

Polytechnic "Lavoslav Ružička" in Vukovar

COMMUNICATION COLLOCATIONS OF THE LEXEME GELD IN GENERAL AND BUSINESS GERMAN

SUMMARY

The authors aim to analyse and compare the lexeme Geld and its collocations on the grammatical and semantic levels in general and in business German. A special emphasis will be put on the importance of the communicative function that this lexeme and its collocations have in the language of banking. The paper also has a practical purpose. Its applicability in teaching is envisaged to improve the communicative competence of students of economics.

KEY WORDS

communication, communication collocations, lexeme Geld, general German, business German, banking, business German teaching